

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 446/2022-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpenej JUDr. Petrom Harakálym, advokátom, Mlynská 28, Košice, proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 11Co/278/2018 zo 17. decembra 2019 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 9Cdo/128/2020-185 z 29. marca 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 9Cdo/128/2020-185 z 29. marca 2022 **b o l o p o r u š e n é** základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 9Cdo/128/2020-185 z 29. marca 2022 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **492,31 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Ústavnú sťažnosť proti Krajskému súdu v Trnave **o d m i e t a**.
5. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 20. júna 2022 domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11Co/278/2018 zo 17. decembra 2019 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 9Cdo/128/2020-185 z 29. marca 2022. Sťažovateľka navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie, ako aj priznať jej náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 446/2022-14 z 28. júla 2022 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka podala žalobu voči [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný“), ktorou sa domáhala náhrady za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti za obdobie od 13. mája 2010 do 13. decembra 2015 v kapitalizovanej sume 27 177,67 eur a do budúca, počnúc od 1. januára 2016 mesačnej renty v sume 424,55 eur. Sťažovateľka podanú žalobu odôvodnila tým, že 26. januára 2009 utrpela pri dopravnej nehode ťažké zranenia s rozsiahlymi trvalými následkami. Dopravnú nehodu spôsobil vodič motorového vozidla [REDAKOVANÉ], EVČ: [REDAKOVANÉ], ktorý s týmto vozidlom narazil do vozidla [REDAKOVANÉ], EVČ: [REDAKOVANÉ], ktoré viedla sťažovateľka. Výšku uplatneného nároku odôvodnila s poukazom na jednotlivé skutočnosti, podľa ktorých len krátko pred dopravnou nehodou začala podnikáť. V dôsledku svojich následných zranení zapríčinených dopravnou nehodou sťažovateľka nestihla ešte naplno rozvinúť svoju podnikateľskú činnosť, ktorú nebolo možné presne zdokumentovať a určiť jej zárobné možnosti z tejto podnikateľskej činnosti. Pri určovaní sumy nároku na stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti preto v podanej žalobe vychádzala z pravdepodobného zárobku. Samotná výška nároku bola následne určená v zmysle § 89 a nasl. zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, ktoré upravujú výpočet úrazovej renty. Konanie sa viedlo na Okresnom súde Trnava (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 11Co/278/2018.

4. Okresný súd žalobu sťažovateľky v celom rozsahu zamietol ako nedôvodnú, pričom dospel k záveru, že v tomto prípade bol zárobok objektívne zistiteľný z daňového priznania za rok 2008 a nebol dôvod, aby vychádzal z budúceho predpokladaného príjmu sťažovateľky, ktorá v čase nehody podnikala už 3 roky. Vychádzajúc z daňového priznania za rok 2008 a priznaného invalidného dôchodku (v sume 200 eur, neskôr 204 eur mesačne), okresný súd dospel k záveru, že sťažovateľke strata na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti nevznikla.

5. Krajský súd sa vo svojom rozsudku v plnom rozsahu odvolal na odôvodnenie rozsudku okresného súdu, ktorý potvrdil. Podľa krajského súdu len v rovine tvrdení sťažovateľky zostalo to, že výška príjmu v roku 2008 bola ovplyvnená počiatočným štádiom podnikania bez uvedenia výdavkov, ktoré v tomto roku bolo potrebné vynakladať, ako aj ďalšej potreby týchto výdavkov v nasledujúcich rokoch.

6. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľky odmietol napadnutým uznesením, ktoré odôvodnil protirečivou a zmätočnou argumentáciou dôvodov prípustnosti dovolania, keďže prvá z položených otázok v rámci dovolania oponovala podľa neho otázke druhej.

II. Argumentácia sťažovateľky

7. Proti napadnutým rozhodnutiam podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) Súdny zúčastnený na rozhodovaní v tejto veci v napadnutých rozhodnutiach negovali princíp plnej náhrady škody a posúdili ju skutkovo i právne nesprávne. Uplatnený nárok bol v napadnutých rozhodnutiach posúdený príliš formalisticky len z bezprostredného príjmu sťažovateľky z podnikateľskej činnosti, resp. daňového priznania za rok 2008, bez akéhokoľvek zohľadnenia osobitných okolností prípadu (predovšetkým počiatočného štádia jej podnikateľskej činnosti, veku sťažovateľky v čase poškodenia zdravia, odborných znalostí, snahy sa vzdelávať a perspektívy jej profesionálneho rastu) či budúceho bežného chodu vecí, ku ktorému by došlo, keby jej nebolo protiprávnym zásahom zasiahnuté do jej telesnej integrity, čo pre ňu znamenalo jej vyradenie z jej akejkolvek novej zárobkovej činnosti.

b) Súdna prax upustila, a to najmä pri nároku na náhradu za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti alebo pri invalidite, od striktného zohľadňovania len priemerného zárobku poškodeného, ktorý dosahoval pred poškodením zdravia, a pripustila v takýchto prípadoch vychádzať nie z priemerného zárobku poškodeného pred poškodením zdravia, ale zo zárobku pravdepodobného. Súdny zúčastnený na rozhodovaní v tejto veci mali pri aplikácii § 445 a § 447 Občianskeho zákonníka prihliadať na začiatok výkonu samostatnej zárobkovej činnosti sťažovateľkou, ktorý v konaní preukázala.

III. Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

8. Najvyšší súd sa k ústavnej sťažnosti sťažovateľky vyjadril podaním z 18. augusta 2022, ku ktorému bolo pripojené stanovisko predsedu senátu rozhodujúceho v predmetnej veci, v ktorom uviedol:

a) Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľky odmietol z procesného hľadiska ako neprípustné, a preto už nemal možnosť posudzovať jeho dôvodnosť. Ústavná sťažnosť smeruje proti skutkovým a právnym záverom súdov nižšieho stupňa vo veci samej, ktorých správnosť najvyšší súd nepreskúmaval (nezaoberal sa otázkami správnej aplikácie a výkladu dotknutých ustanovení Občianskeho zákonníka), a preto mu v uvedenom zmysle nemožno pripisovať názorovú kontinuitu so súdmi nižších stupňov ani porušenie ústavných práv.

b) Podľa najvyššieho súdu sťažovateľka správnosť postupu a rozhodnutie dovolacieho súdu v súvislosti s odmietnutím dovolania ústavnou sťažnosťou nespochybňuje a argumentačne sa voči rozhodnutiu obsahovo z ústavnoprávneho či zákonného aspektu nevyhradzuje. Ústavná sťažnosť sťažovateľky podľa najvyššieho súdu neobsahuje vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu dostatočnú ústavnoprávnu argumentáciu. Najvyšší súd tak zatiaľ v otázke (ne)prípustnosti dovolania nemá vo vzťahu k ústavnej sťažnosti možnosť kontradiktórnej argumentácie.

c) Napriek tomu v kontexte nenaplnenia predpokladov prípustnosti dovolania najvyšší súd odkazuje na svoju argumentáciu uvedenú v odôvodnení rozhodnutia. K uvedenej argumentácii navyše dodáva, že sťažovateľka sa domáha takej interpretácie na vec aplikovanej právnej úpravy, ktorá by umožňovala pri zisťovaní jej príjmov vychádzať z pravdepodobného (fiktívneho, alternatívneho, náhradného) zárobku odvodzovaného buď od priemernej mzdy v národnom hospodárstve, alebo zo zárobkov (ako porovnateľných príjmov) dosahovaných v odvetví, v ktorom podnikala.

d) Súdny nižších stupňov vychádzali z právneho názoru, že pri výpočte straty na zárobku po skončení práceneschopnosti možno namiesto dosahovaného zárobku použiť pravdepodobný zárobok, len ak zamestnanec v rozhodnom období nepracoval alebo síce pracoval, ale jeho príjmy nie je možné zistiť. Sťažovateľkou ako dovolateľkou uvádzané judikáty, predstavujúce ustálenú rozhodovacia prax najvyššieho súdu dopadajú na prípady, kedy oprávnená osoba nevykonávala zárobkovú činnosť, z ktorej by jej plynuli príjmy alebo príjmy z takejto činnosti, ktoré preukázateľne dosahovala, nebolo možné zistiť a dokázať pred súdom (napr. v dôsledku vojny, straty dokladov a pod.), čo ale nebol tento prípad. Sťažovateľka, vychádzajúc zo svojej vlastnej (inej) skutkovej a právnej argumentácie nemajúcej základ v skutkovom a právnom posúdení veci odvolacím súdom, nemohla správne uplatniť dovolacie dôvody ani náležite vymedziť právne otázky.

e) Sťažovateľka sa v ústavnej sťažnosti odvoláva na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 25 Cdo 2026/1998 z 24. januára 2001, ktoré na rozdiel od názorov sťažovateľky pripúšťa, že daňové priznanie je východiskom a tiež jednou z okolností, z ktorých možno vychádzať pri určení priemerného zárobku, ďalej je potrebné skúmať i charakter jednotlivých príjmov a výdavkov uplatnených v daňovom priznaní.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

9. Žalovaný ako zúčastnená osoba sa k ústavnej sťažnosti sťažovateľky vyjadril podaním z 28. augusta 2022, v ktorom uviedol, že:

a) Ústavnú sťažnosť sťažovateľky považuje za úplne nedôvodnú. Vo svojej argumentácii poukázal na to, že sťažovateľka mala presne zistiteľný príjem v štvrtom roku podnikania vyplývajúci z daňového priznania z roku 2008, avšak pre účely náhrady škody sa snaží navodiť dojem, že tento príjem nie je reálny (reálny bol iba pre určenie daňovej povinnosti).

b) Sťažovateľka sa podľa žalovaného snaží podsúvať skutkový stav, ktorý z vykonaného dokazovania v predmetnej veci nevyplýva pre účely získania zhovievajúcejšieho pohľadu súdu na reálnosť jej zárobku v roku 2008 do budúcnosti, napr. vo vzťahu k skutkovej okolnosti začatia jej podnikania, ktorú neodvodzuje od začatia živnostenského podnikania, ale až od 31. decembra 2007, napriek tomu že v konaní boli podľa žalovaného preukázané skutočnosti odporujúce tomuto tvrdeniu (sťažovateľka nemala prerušený výkon živnosti, od začiatku mala zriadenú prevádzkareň zrušenú až v roku 2006, jej procesný opatrovník uviedol na pojednávaní, že v rokoch 2005 a 2006 podnikala, avšak jej prevádzkové náklady boli vyššie ako príjmy, a že v roku 2008 podnikala už štvrtý rok s tým, že v predchádzajúcich rokoch bola so živnostenským listom, avšak pracovala ako zamestnanec). V predmetnom konaní sťažovateľkou predložený dôkaz listina označená „*Zhodnotenie odbornosti práce*“

z 27. marca 2013 týkajúca sa hodnotenia jej práce bývalým zamestnávateľom [REDAKOVANÉ], svedčí o tom, že sťažovateľka v tejto spoločnosti pracovala v období od 1. júna 2005 do 24. novembra 2005, ale zároveň aj o dôvode skončenia spolupráce z dôvodu snahy o založenie vlastného kaderníctva v menšej vzdialenosti od bydliska.

c) Krajský súd ako súd odvolací sa stotožnil s rozhodnutím prvostupňového súdu, keď uviedol, že nevidí dôvod, aby sa daňové priznanie za rok 2008 nebralo ako náležité na zistenie reálneho zárobku sťažovateľky.

d) Podľa žalovaného vyjadrenie sťažovateľky, že do 31. decembra 2007 vykonávala prácu síce ako živnostník, avšak zamestnaný u iného živnostníka, v konaní nebola preukázaná a podľa neho nie je ani zásadne dôležité, pretože aj takáto činnosť je podnikaním, počas ktorého dochádza k „zdokonaľovaniu činnosti“, získava klientela, dobré meno a zisk. Vzhľadom na uvedené sa pozícia sťažovateľky nedá podľa žalovaného porovnávať s niekým, kto skutočne začne s podnikaním od daného momentu.

e) Sťažovateľkou predložená zmluva o podnájme nebytových priestorov z 31. decembra 2007 nemôže sama osebe preukázať jej tvrdenie, že dovtedy samostatne zárobkovú činnosť nevykonávala. V predmetnom konaní sťažovateľka žiadala vykonať jediný dôkaz k zisťovaniu domnelého zárobku v budúcnosti výsluchom jej zákazníkov, ktorý prvostupňový súd správne zamietol.

f) Za zásadné námietky žalovaný označil skutočnosť, že zisk sťažovateľky je prezentovaný idealizovane v smere jednoznačného prosperovania živnosti a rastu príjmov, hoci výsledok podnikania mohol byť i opačný, a to najmä v dobe ťažkej na podnikanie spôsobenej pandémiou COVID-19, kde práve povolania vyžadujúce osobný kontakt so zákazníkom trpeli najviac. Závery týkajúce sa budúceho možného zárobku sťažovateľky majú podľa žalovaného špekulatívny charakter a dalo by sa nimi argumentovať vždy napr. aj pri pätnásťročnom podnikaní.

g) Žalovaný ďalej poukázal na to, že sťažovateľka vo vzťahu k tvrdeniu o nevyhnutnosti posúdenia jej nároku na náhradu stratu na zárobku z pravdepodobného zárobku poukazuje na súdnu prax z roku 1928 a 1957, ktoré podľa neho vychádzali z úplne inej skutkovej situácie, v ktorej poškodený v čase úrazu nedosahoval žiadny zárobok, bol nečinný, resp. nezamestnaný a existovala potreba kvantifikovať tento zárobok, avšak to nie je prípad sťažovateľky, ktorej zárobok bol zistiteľný, avšak vzhľadom na to, že výška jej invalidného dôchodku po úraze presiahla výšku zárobku, nemá nárok na stratu na zárobku.

h) K návrhu sťažovateľky, aby súd vzal do úvahy ako pravdepodobný zárobok priemernú mzdu v hospodárstve Slovenskej republiky, žalovaný uviedol, že na Slovensku je podľa neho bežnou praxou, že pokiaľ má živnostník platiť štátu dane, tak minimalizuje svoj zisk (daňový základ), aby platil dane čo najmenšie a odvoláva sa na zisky uvedené v daňovom priznaní ako reálne a správne. Pokiaľ však dôjde k úrazu, tak podnikateľ tvrdí, že tieto údaje nie sú reálne, pretože sa z nich má odvodiť strata na zárobku, resp. ušlý zisk, ktorý mu už nevyhovuje. Vytvára sa dojem, že situácia práve v čase úrazu bola najhoršia, ale v budúcnosti by to bolo ohromné. Preto sa podľa žalovaného v prípade, ak podnikateľ platil dane, musí brať toto priznanie ako doklad o dosahovaných príjmoch podnikateľa.

i) Žalovaný na základe uvedeného napokon uzavrel, že príjem sťažovateľky je presne zistiteľný za obdobie pred úrazu a podľa neho neexistuje žiadny dôvod tento objektívne zistiteľný údaj meniť, resp. zvyšovať ho viac ako 8-násobne podľa neho značne špekulatívnymi predpokladmi.

III.3. Replika sťažovateľky:

10. Právny zástupca sťažovateľky nevyužil svoju možnosť vyjadriť sa k zaslaným stanoviskám najvyššieho súdu a zúčastnenej osoby.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

IV.1. K napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu:

11. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením označených práv je založená na tvrdení o nezákonnosti, svojvoľnosti a neodôvodnenosti napadnutého uznesenia v dôsledku nesprávnej aplikácie relevantných právnych noriem.

12. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

13. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces, ktorý je chránený v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, je okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, avšak z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejmé všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia.

14. Vo vzťahu ku definovaniu dovolacích dôvodov najvyšší súd v uznesení č. k. 7Cdo/82/2020 z 27. mája 2021 uviedol, že na to, aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (nie skutkovú) hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej povahy, ktorú odvolací súd riešil a na jej riešení založil svoje rozhodnutie. Otázka relevantná podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania.

15. V danom prípade sťažovateľka v dovolaní, ktorého prípustnosť odôvodnila § 421 ods. 1 písm. b) CSP (dovolaním napadnuté rozhodnutie krajského súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená), formulovala dve otázky:

„1. Je pri posudzovaní dôvodnosti nároku na úhradu za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti alebo pri invalidite podľa § 445 a § 447 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov v prípade osoby vykonávanej samostatnú zárobkovú činnosť (na základe živnostenského oprávnenia a pod.) potrebné brať ako relevantný okamih, kedy k tejto samostatnej zárobkovej činnosti získala osoba oprávnenie, alebo okamih, kedy reálne začala vykonávať túto samostatnú zárobkovú činnosť?

2. Je pri posudzovaní dôvodnosti nároku na úhradu za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti alebo pri invalidite podľa § 445 a § 447 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka, s prihliadnutím na zásadu plnej náhrady škody, v prípade osoby, ktorá začala reálny výkon samostatnej zárobkovej činnosti len krátku dobu pred poškodením zdravia, dôvodné prihliadať na pravdepodobný vzrast príjmov z tejto samostatnej zárobkovej činnosti v budúcom období a v nadväznosti na to potom pri určení výšky nároku je dôvodné vychádzať z pravdepodobného zárobku tejto osoby v budúcnosti? “

16. Najvyšší súd vo vzťahu k otázkam predloženým sťažovateľkou v podanom dovolaní v rámci odôvodnenia napadnutého uznesenia uviedol, že

a) Prvá právna otázka je nekonzistentná a protirečivá, pretože v rámci jej odôvodnenia v podanom dovolaní sťažovateľka poukázala na viaceré rozhodnutia, ktoré z formálneho hľadiska možno subsumovať pod ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu sp. zn. R 71/2018, R I 1768/28, 1 Cz 47/88, Co 2/57, R 29/2004 (2 Cdo 32/2002) a ktoré zároveň z materiálneho hľadiska podľa názoru dovolateľky (sťažovateľky) ponúkajú správne právne riešenie nastolenej právnej otázky, preto prvú právnu otázku podľa neho nemožno subsumovať pod dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

b) Následne najvyšší súd túto otázku posúdil aj v nadväznosti na § 421 ods. 1 písm. a) CSP, pričom konštatoval, že v sťažovateľkou uvedených judikátoch ide o aplikáciu zjavne odlišnej právnej normy a taktiež pre kvalitatívne odlišnú situáciu (R 71/2018 – výživné z dôvodu úrazu, R I 1768/28 – C 2/57 – nemožnosť zistiť zárobky poškodeného pre štátoprávne zmeny, 1 Cz 47/88 – poškodený nepracoval, Co 2/57, R 29/2004 (2 Cdo 32/2002) – poškodený poberal podporu v nezamestnanosti).

c) Vo vzťahu k druhej právnej otázke označil najvyšší súd dovolanie sťažovateľky za nekonzistentné a zmätočné, pretože argumentácia v ňom obsiahnutá podľa neho stála mimo skutkového a vecného rámca a nedovoľuje definovať odklon v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Najvyšší súd v závere konštatoval, že prvá otázka sťažovateľky oponuje druhej otázke, pretože pre rozhodnutie zúčastnených súdov bol rozhodný reálny (skutočný) príjem poškodenej pred úrazom majúci oporu v § 445 zákon č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“), a preto niet dôvodu na takýto príjem neprihliadať a zisťovať jej pravdepodobný príjem, lebo tento by mohol byť pre ňu priaznivejší.

17. Podľa § 445 OZ strata na zárobku, ku ktorej došlo pri škode na zdraví, sa uhradzuje peňažným dôchodkom; pritom sa vychádza z priemerného zárobku poškodeného, ktorý pred poškodením dosahoval.

18. Podľa § 447 OZ náhrada straty na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti alebo pri invalidite sa uhrádza peňažným dôchodkom vo výške rozdielu medzi priemerným zárobkom, ktorý poškodený dosahoval pred vznikom škody, a súčtom zárobku, ktorý poškodený dosahuje po skončení pracovnej neschopnosti a priznaného invalidného dôchodku vyplácaného poškodenému podľa osobitných predpisov.

19. Zo skutkových okolností tejto veci vyplýva, že úlohou súdov zúčastnených na rozhodovaní v tejto veci bolo v prvom rade posúdiť splnenie podmienok vzniku nároku na peňažný dôchodok, t. j. náhradu škody straty na zárobku po skončení práceneschopnosti u sťažovateľky (existencia poškodenia zdravia, v dôsledku ktorého stratila ako poškodená pôvodnú zárobkovú spôsobilosť). V prípade naplnenia týchto podmienok sťažovateľkou bolo v druhom rade potrebné určiť výšku jej nároku, t. j. ustálenie vymeriavacieho základu, z ktorého sa má predmetný nárok vypočítať, pretože sťažovateľka bola pred úrazom samostatne zárobkovo činná osoba – podnikateľ, a nie zamestnanec.

20. Naplnenie prvého predpokladu priznania nároku bolo v prípade sťažovateľky nesporné. Súdny zúčastnený na rozhodovaní v tejto veci posudzovali v predmetnom konaní preto výšku, resp. rozsah jej nároku na peňažný dôchodok spočívajúci v náhrade za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti.

21. Podľa názoru ústavného súdu už z právnych otázok sťažovateľky uvedených v jej dovolaní je možné porozumieť zákonu zodpovedajúcim spôsobom zadefinovanú relevantnú právnu otázku, ktorá nebola dosiaľ dovolacím súdom vyriešená, ktorej prípustnosť vyplýva z § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Sťažovateľka v podstatnom namietala, že krajský súd nesprávne a prísne formalisticky posúdil rozsah jej nároku, resp. vymeriavací základ, pretože nezohľadnil špecifické právne relevantné okolnosti jej prípadu. Z uvedeného je zrejmé, že krajskému súdu vytyka nesprávnu aplikáciu § 447 OZ v spojení s § 445 OZ, tvrdiac, že priznaná náhrada za stratu na zárobku po skončení práceneschopnosti nemá byť určená iba na základe posúdenia daňového priznania poškodeného, ale musí zohľadniť aj ďalšie špecifické okolnosti, ktoré majú vplyv na výšku tohto nároku, rešpektujúc pritom princíp plnej náhrady škody.

22. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia ďalej vyplýva, že najvyšší súd považoval sťažovateľkinu argumentáciu v podanom dovolaní, v ktorej poukázala na ustálenú prax súdov za právne irelevantnú. Ústavný súd v tejto súvislosti poznamenáva, že sa ani s týmto názorom najvyššieho súdu nevie stotožniť. Uvedená argumentácia sťažovateľky smeruje k preukázaniu oprávnenosti požadovaného rozsahu jej nároku aj poukázaním na prípady, v ktorých došlo k priznaniu rovnakého nároku v rozsahu vyplývajúcom z predpokladanej výšky príjmu žalobcov, ktorí zväčša žiaden príjem nemali, resp. ho nevedeli preukázať. Touto argumentáciou sa sťažovateľka analogicky zjavne snažila poukázať na špecifické okolnosti svojho prípadu (vek, profesijnú perspektívu, krátkosť podnikania, snahu získať obživu vlastným pričinením od skončenia školy, budúce zárobkové možnosti i zabezpečenie jej výživy v ďalšom živote) odôvodňujúce podľa nej v spojení s aplikáciou princípu plnej náhrady škody určiť rozsah jej nároku, resp. vymeriavací základ jej nároku na základe predpokladaného príjmu, obdobne ako v prípadoch žalobcov bez príjmu, na ktoré poukázala.

23. Sťažovateľka v rámci ústavnej sťažnosti okrem iného namietala aj nesprávnu aplikáciu relevantných právnych noriem ako krajským, tak i najvyšším súdom. Napriek tomu, že prevažná väčšina predložených argumentov sťažovateľky smeruje k rozporovaniu nesprávnych právnych záverov týkajúcich sa aplikácie hmotnoprávnych predpisov súdmi zúčastnenými na rozhodovaní v tejto veci, zohľadniac celkom zjavný účel podaného dovolania, ale i tejto sťažnosti ústavný súd považuje predloženú argumentáciu proti uzneseniu najvyššieho súdu za dostatočnú.

24. Ústavný súd sa napokon nestotožňuje ani so záverom najvyššieho súdu o tom, že prvá právna otázka sťažovateľky oponuje druhej. Obe právne otázky položené sťažovateľkou zjavne smerujú k posúdeniu možnosti zohľadnenia existencie špecifických okolností aj pri rozhodovaní o peňažnom dôchodku, resp. strate na zárobku po skončení práceneschopnosti aj v prípade podnikateľa, ktorého príjem je vyčíslený daňovým priznaním za predchádzajúci kalendárny rok. Práve na potvrdenie správnosti tejto argumentácie poukázala sťažovateľka aj na rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 25 Cdo 2026/98 z 24. januára 2001, z ktorého vyplýva, že údaje o výdajoch a príjmoch v daňovom priznaní nemôžu byť jediným hľadiskom pre určenie výšky priemerného zárobku poškodeného.

25. Úlohou najvyššieho súdu je dôsledné skúmanie obsahu odôvodnenia podaného dovolania vo väzbe na *rationes decidendi* napadnutého odvolacieho rozhodnutia (I. ÚS 336/2019) s následným záverom, či možno z dovolania vyabstrahovať právnu otázku podľa § 421 CSP, (a) či od tejto otázky záviselo napadnuté rozhodnutie a (b) či ide o otázku, ktorá napĺňa niektoré z písmen a) až c) v § 421 ods. 1 CSP (I. ÚS 336/2019). Ide o to pokúsiť sa autenticky porozumieť dovolateľovi – jeho textu ako celku, ale na druhej strane nemožno dotvárať vec na úkor procesnej protistrany. Ide o dialóg, ale nie o právnu pomoc. Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky (porov. Tiež Hlušák, M. Glosa k uzneseniu Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 6/2017 zo 6. 3. 2017 In. Súkromné právo 3/2017, s. 129; Gešková, K. Glosa k uzneseniu Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 158/2017 – odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a/ako otázka zásadného právneho významu. In. Súkromné právo 4/2018, s. 170).

26. K argumentácii žalovaného – zúčastnenej osoby týkajúcej sa presnej zistiteľnosti príjmu sťažovateľky z daňového priznania, ústavný súd poukazuje na v tejto súvislosti výpovedné závery najvyššieho súdu vyplývajúce z uznesenia č. k. 3Cdo/113/2016 zo 6. decembra 2018, v ktorom tento súd uviedol, že osobitná povaha škôd spôsobených na zdraví vyžaduje osobitnú, od všeobecného ustanovenia § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka upravujúceho náhradu skutočnej škody a ušlého zisku, odlišnú úpravu spôsobu a rozsahu náhrady škody spočívajúcu okrem iných aj v úprave náhrady za stratu na zárobku (§ 445 a nasl. Občianskeho zákonníka), ktorú nemožno podriaďiť pod pojem skutočnej škody alebo ušlého zisku. Podľa dôvodovej správy k Občianskemu zákonníku (k § 445 a nasl.) je likvidácia náhrady škody spôsobenej ublížením na zdraví založená na zásade zabezpečiť občanom takto poškodeným postačujúce hmotné prostriedky pre ich ďalší život.

27. Napokon ústavný súd považuje za potrebné k argumentácii žalovaného ako zúčastnenej osoby poznamenať, že predmetom posudzovania v tejto veci nie je spôsob plnenia daňovej povinnosti sťažovateľkou, ale nárok podmienený vznikom škody na zdraví spôsobenej ublížením na zdraví,

t. j. práve ublíženie na zdraví je príčinou, prečo sa sťažovateľka nevie ďalej zaradiť do pracovného procesu.

28. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu bolo porušené jej základné právo na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia.

29. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľky na zrušenie napadnutého uznesenia vrátenie veci najvyššiemu súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel. Najvyšší súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

IV.2. K napadnutému rozsudku krajského súdu:

30. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka proti napadnutému rozsudku krajského súdu podala dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd namietaným uznesením. Ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity, ktorý vo vzťahu k preskúmanému rozsudku opodstatňuje uprednostnenie právomoci najvyššieho súdu [čl. 127 ods. 1 ústavy a § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde]. Uvedená skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu na prieskum namietaných porušení rozsudkom krajského súdu, preto ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

IV.3. K namietanému porušeniu čl. 20 ods. 1 ústavy:

31. Čo sa týka namietaného porušenia základného práva sťažovateľky upraveného v čl. 20 ods. 1 ústavy, ústavný súd uvádza, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a zrušenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sa v súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu (II. ÚS 182/06) otvára priestor na to, aby sa najvyšší súd sám vyrovnal s ochranou označeného práva hmotného charakteru. Preto ústavný súd sťažnosti v časti, v ktorej sa sťažovateľka domáhala vyslovenia porušenia už uvedeného práva, nevyhovel, uprednostňujúc právomoc všeobecného súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv účastníkov konania pred ochranou v konaní pred ústavným súdom.

V.

Trovy konania

32. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 492,31 eur (výrok 3 tohto nálezu).

33. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3 vyhlášky) Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony

právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) zvýšenú o daň z pridanej hodnoty.

34. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. októbra 2022

Peter Straka
predseda senátu